

JERZY NIKITOROWICZ
Uniwersytet w Białymstoku

ZESPÓŁ PEDAGOGIKI KULTURY I EDUKACJI MIĘDZYKULTUROWEJ

Działalność Zespołu PKiEM powstałego w 2004 roku koncentruje się na narastających problemach wielokulturowego świata, wielonarodowych i wielowyznaniowych państw, trudnym procesie kształtowania się demokratycznych społeczeństw wielokulturowych. W ostatnich latach zauważamy coraz wyraźniej negatywne skutki prowadzonej polityki wielokulturowości opartej na liberalizmie (poprawności politycznej, relatywizm kulturowym), jednostronnie i populistycznie formułowanych zasadach obywatelstwa i demokracji. W wielu krajach wskazano nawet na upadek idei i zasad „multikulti”, co wyraźnie ożywiło działalność edukacyjną w tym zakresie i spowodowało wzrost zainteresowania edukacją międzykulturową, podejmowaniem inicjatyw dydaktycznych, naukowych oraz popularyzujących wiedzę z tego zakresu.

W pracach Zespołu PKiEM różnicę i inność traktowaliśmy i traktujemy jako kapitał kulturowy, kapitał którym człowiek dysponuje, z którego może wybierać i na bazie którego może kształtować tożsamość wielowymiarową. Zadaniem edukacji jest uświadomienie bogactwa i możliwości wyboru, uświadomienie tego daru i mocy tożsamościowej poprzez niwelowanie lęków i odczuwanego stygmatu, doprowadzenie do świadomego, wolnego i odpowiedzialnego wyboru. W tym kontekście zauważamy istotne wyzwanie edukacji międzykulturowej w kreowaniu heterologii, nauki o Innym. Stąd w pracach Zespołu w ostatnich latach problem ten dominował i perspektywicznie wydaje się najbardziej istotnym (wiele kultur w jednym człowieku). Idee wielokulturowości miały uruchomić i realizować proces współpracy i współdziałania na zasadach partnerskich, niwelować napięcia i konflikty, jak też wspierać i wyrównywać możliwości i szanse zróżnicowanych kulturowo grup. Czy tak się stało, czy takie procesy zachodzą? Czy współczesna wielokulturowość tworzy przestrzeń, w której różne wspólnoty i kultury wchodzą wzajemnie w interakcje, poznają się w tym procesie i tworzą kulturowe wspólnoty na bazie wzajemnego zaufania, z określonymi wizjami rozwoju, zasadami i normami funkcjonowania, wspólnymi wartościami i szacunkiem do jednoczącego dane społeczeństwo prawa?

W czasie licznych spotkań konferencyjnych Zespołu uznaliśmy, że w obecnej, złożonej przestrzeni wielokulturowości niezbędne są działania edukacyjne ukierunkowane na inicjowanie i realizowanie dialogu międzykulturowego po-

przez realizację projektów i programów kształtujących postawy zrozumienia i porozumienia z innymi kulturami, otwartości w doświadczaniu inności kulturowej i uwrażliwianiu na nią. Stąd interakcje z Innym traktujemy jako niezbędny element własnego rozwoju. Nasza działalność edukacyjna w tym zakresie to już nie postulowanie i nadzieja na pokój i godne życie jednostek, grup czy narodów, a konkretne działania skierowane do różnych grup wiekowych i środowisk. Realizowane przez nas projekty edukacyjne i systematyczne zajęcia ze studentami pozwalają twierdzić, że wyszliśmy w rozumieniu wielokulturowości poza program o charakterze postulatycznym. Prowadzona przez nas działalność edukacyjna nie narzucała idei wielokulturowości jako politycznie poprawnego punktu widzenia, a podejmuje próby niwelowania uprzedzeń i stereotypów, funkcjonujących i podtrzymywanych mitów edukacyjnych. Staraliśmy się z jednej strony dostrzegać i eksponować, tzw. „dobrą pamięć”, pozytywne strony, doznania i wartości, z drugiej zaś wskazywać i analizować w kontekście „współczynnika humanistycznego” Floriana Znanieckiego „złą pamięć”, negatywne nastawienia, krzywdy i upokorzenia mające miejsce w kontaktach odmiennych kultur. Nie kreowaliśmy jednostronnego obrazu wielokulturowej przeszłości jako stanu harmonii, a próbowaliśmy poszukiwać źródeł napięć i konfliktów, skutków dominacji politycznej i kulturowej jednej kultury nad drugą, analizować w różnych ujęciach i kontekstach pogranicze stykowe i przejściowe, treściowe i świadomościowe, mając na uwadze troskę i dbałość o wspólny spadek dziedzictwa kulturowego.

W kontekście powyższego członkowie Zespołu PKiEM powołali w 2008 roku Stowarzyszenie Wspierania Edukacji Międzykulturowej w celu promowania działalności edukacyjnej w tym zakresie na poziomie lokalnym, regionalnym, narodowym, międzynarodowym, działalności polegającej na uwzględnianiu potrzeb, oczekiwań, aspiracji, prawa do zachowania własnej kultury i kreowania zasad obywatelskiego współżycia i współodpowiedzialności za określoną przestrzeń życia społeczno-kulturowego. Stąd Statut Stowarzyszenia Wspierania Edukacji Międzykulturowej (SWEM) zakłada realizację podobnych celów do realizowanych w Zespole PKiEM, czyli prowadzenie działalności wydawniczej i popularyzatorskiej, wspieranie badań naukowych określonych w przedmiocie zainteresowań pedagogiki międzykulturowej (m.in. współpracę z ośrodkami naukowymi i instytucjami oświatowymi przy opracowywaniu programów i metod nauczania w zakresie pedagogiki międzykulturowej, organizację krajowych i/lub międzynarodowych konferencji, odczytów, szkoleń, warsztatów, spotkań badaczy i innych osób zainteresowanych problematyką szeroko rozumianej edukacji i komunikacji międzykulturowej.

W sprawozdaniu chciałbym zwrócić uwagę na kontynuację prac oraz na nowe inicjatywy i przedsięwzięcia, między innymi na współpracę z Ośrodkiem Rozwoju Edukacji, współpracę z Fundacjami, Stowarzyszeniami, podejmowanie badań w coraz większej liczbie ośrodków naukowych, organizowanie konferencji i z tym związane awanse pracowników, powoływanie nowych Zakładów,

wprowadzanie do programów nauczania na kierunku pedagogika przedmiotów z zakresu zainteresowań edukacji międzykulturowej itp.

W pierwszej kolejności chciałbym zwrócić uwagę na kontynuację prac i wiele nowych inicjatyw **cieszyńskiej szkoły badań pogranicza Profesora Tadeusza Lewowickiego**, która w 2014 roku obchodziła 25-lecie swojej działalności. Osiągnięcia naukowo-badawcze, dydaktyczne i organizacyjne Katedry/Zakładu Pedagogiki Ogólnej/Pedagogiki Ogólnej i Metodologii Badań, którego kierownikiem obecnie jest dr hab. prof. UŚ Ewa Ogrodzka-Mazur są imponujące. W serii „Edukacja Międzykulturowa” w latach 2011–2014 ukazało się kilkanaście ważnych dla rozwoju edukacji międzykulturowej publikacji. Są wśród nich prace doktorskie i habilitacyjne. Między innymi:

– *Edukacja międzykulturowa – dokonania, problemy, perspektywy (Intercultural education – accomplishments, problems, prospects)*, T. Lewowicki, E. Ogrodzka-Mazur, A. Szczurek-Boruta (eds), Cieszyn – Warszawa – Toruń 2011, Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego – WSP ZNP w Warszawie – Wydawnictwo Adam Marszałek;

– *Pedagogika międzykulturowa wobec wykluczenia społecznego i edukacyjnego (Intercultural pedagogy in the face of social and educational exclusion)*, T. Lewowicki, A. Szczurek-Boruta, J. Suchodolska (eds), Cieszyn – Warszawa – Toruń 2011, Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego – WSP ZNP w Warszawie – Wydawnictwo Adam Marszałek;

– *Poza paradygmaty. Pedagogika międzykulturowa. T. 2. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Tadeuszowi Lewowickiemu (Beyond the paradigms. Intercultural pedagogy. Vol. 1. A commemorative book dedicated to Professor Tadeusz Lewowicki)*, A. Szczurek-Boruta, E. Ogrodzka-Mazur (eds), Cieszyn – Toruń 2012, Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego – Wydawnictwo Adam Marszałek;

– *Religia i edukacja międzykulturowa (Religion and intercultural education)*, T. Lewowicki, A. Różańska, U. Klajmon-Lech (eds), Cieszyn – Warszawa – Toruń 2012, Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego – WSP ZNP w Warszawie – Stowarzyszenie Wspierania Edukacji Międzykulturowej – Wydawnictwo Adam Marszałek;

– Grabowska B.: *Poczucie tożsamości młodzieży uczącej się w szkołach z polskim językiem nauczania na Białorusi, Ukrainie i w Republice Czeskiej – studium porównawcze (Feeling of identity of the youth learning in schools with Polish as the teaching language in Belarus, Ukraine and the Czech Republic)*, Cieszyn – Toruń 2013, Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego – Wydawnictwo Adam Marszałek;

– Szczurek-Boruta A.: *Doświadczenia społeczne w przygotowaniu przyszłych nauczycieli do pracy w warunkach wielokulturowości (Social experiences in preparing future teachers for work in the environment of multiculturalism)*, Cieszyn – Toruń 2013, Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego – Wydawnictwo Adam Marszałek;

– Ogrodzka-Mazur E., Klajmon-Lech U., Różańska A.: *Tożsamość kulturowa, religijność i edukacja religijna postrzegana z perspektywy społeczności szkół z polskim językiem nauczania w wybranych krajach europejskich (Cultural identity, religiousness and religious education viewed from the perspective of the community of schools with Polish as the teaching language in selected European countries)*, Cieszyn – Toruń 2014, Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego – Wydawnictwo Adam Marszałek;

– Szczurek-Boruta A.: *O przygotowaniu nauczycieli do pracy w warunkach wielokulturowości – konteksty, opinie studentów, propozycje (On preparing teachers for work in the multicultural environment – contexts, students' opinions, suggestions)*, Cieszyn – Toruń 2014, Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego – Wydawnictwo Adam Marszałek;

– *Edukacja dzieci i młodzieży w środowiskach zróżnicowanych kulturowo (Education of children and youth in culturally diversified environments)*, T. Lewowicki, B. Chojnacka-Synaszkó, G. Piechaczek-Ogierman (eds), Warszawa – Cieszyn – Toruń, WSP ZNP w Warszawie – Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego – Wydawnictwo Adam Marszałek – Stowarzyszenie Wspierania Edukacji Międzykulturowej.

W tym środowisku organizowane były coroczne cykliczne konferencje „*Edukacja międzykulturowa – dokonania, problemy, perspektywy*”, Cieszyn – Ustroń – Jaszowiec, 17–19.10.2011, „*Kultura w edukacji międzykulturowej*”. Cieszyn – Ustroń-Zawodzie, 24–26.09.2012, „*Edukacja dzieci i młodzieży w środowiskach zróżnicowanych kulturowo*”, Czeski Cieszyn – Ustroń-Zawodzie, 14–16.10.2013, „*Edukacja w wielokulturowym świecie – doświadczenia i propozycje*”, Cieszyn – Ustroń-Zawodzie, 13–15.05.2014, „*Sfery życia duchowego dzieci, młodzieży i dorosłych w środowiskach zróżnicowanych kulturowo*”, Cieszyn – Ustroń-Zawodzie, 22–24.09.2014.

Od 2012 roku na Wydziale Etnologii i Nauk o Edukacji UŚ w Cieszynie funkcjonuje Zakład Pedagogiki Społecznej i Edukacji Międzykulturowej, którym kieruje dr hab. Alina Szczurek-Boruta. Zakład kontynuuje zespołowe interdyscyplinarne badania nt. *Społecznych, pedagogicznych i kulturowych uwarunkowań rozwoju i wychowania dzieci i młodzieży na Pograniczu*, zainicjowane ćwierć wieku temu przez prof. zw. dr hab. Tadeusza Lewowickiego (jeszcze w strukturze Zakładu Pedagogiki Ogólnej) oraz zadania badawcze nt. *Edukacja dzieci, młodzieży i dorosłych w społecznościach zróżnicowanych kulturowo i Aktywizacja jednostek, grup i zbiorowości w środowisku lokalnym* we współpracy z zagranicznymi ośrodkami naukowymi w Ostrawie, w Nitrze, Banskej Bystrici, w Prešove, jak też Łuckiem i Kijowem.

W ostatnich latach w tym środowisku realizowane były projekty NCN; między innymi habilitacyjny – *Poczucie tożsamości młodzieży i jego uwarunkowania (studium polskiej mniejszości narodowej na Zaolziu w perspektywie porównawczej)* realizowany w latach 2010–2012. Kierownik projektu: dr B. Grabowska, projekt badawczy *Edukacja dzieci w polskich szkołach na obczyźnie: strategie kulturalizacyjne – poczucie tożsamości – dystans kulturowy*,

zakwalifikowany do finansowania w latach 2011–2014 przez Narodowe Centrum Nauki – zarejestrowany pod numerem N N106 428740. Umowa nr 4287/B/H03/2011/40. Kierownik projektu: dr hab. prof. UŚ E. Ogrodzka-Mazur. Zespół: dr A. Gajdzica, mgr A. Hruzd-Matuszczyk, dr U. Klajmon-Lech, dr G. Piechaczek-Ogierman, dr A. Różańska czy projekt finansowany z Funduszu Nauki i Technologii Polskiej, Narodowy Program Rozwoju Humanistyki. Projekt nr 1 H 11 021380 *Leksykon Polaków w Republice Czeskiej i Republice Słowackiej*. Umowa 0098/FNiTPH/H11/80/2011. Grant 19/INP/2012-G. Kierownik projektu: prof. zw. dr hab. Z. Jasiński. Zespół: dr hab. B. Grabowska, dr hab. prof. UŚ E. Ogrodzka-Mazur, dr N. Ruman, dr A. Różańska, dr hab. prof. UŚ A. Szczurek-Boruta.

Jednym z istotnych wskaźników kontynuacji dotychczasowych prac Zespołu jest publikacja *Szkoły dla mniejszości narodowych i społeczności kaszubskiej w Polsce – stan, problemy i perspektywy*, red. T. Lewowicki, J. Nikitorowicz, A. Szczurek-Boruta, Warszawa – Cieszyn – Białystok 2013, Wyższa Szkoła Pedagogiczna ZNP w Warszawie, Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, Uniwersytet w Białymstoku, Stowarzyszenie Wspierania Edukacji Międzykulturowej. Jest to kontynuacja pracy *Szkolnictwo z polskim językiem nauczania w państwach europejskich – stan, problemy i perspektywy*, praca zbiorowa pod redakcją Tadeusza Lewowickiego, Jerzego Nikitorowicza, Aliny Szczurek-Boruty Białystok, Cieszyn – Warszawa 2010.

Istotnym elementem kontynuacji i jednocześnie nowej inicjatywy wydawniczej jest powołanie pisma „**Edukacja Międzykulturowa**”. W roku 2011 podjęto inicjatywę uruchomienia rocznika „Edukacja Międzykulturowa”, który od 2013 roku znajduje się na liście B wykazu MNiSW (5 pkt.) Dotychczas ukazały się trzy numery: 2012 nr 1, 2013 nr 2 oraz 2014 nr 3, oddano do druku 2015 nr 4. Redaktorem naczelnym jest Ewa Ogrodzka-Mazur, zastępcą Alina Szczurek-Boruta. Pismo wydawane jest przez UŚ – Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji.

W innym ośrodku, na przykład lubelskim, od początku także związanym z pracami Zespołu, w wykazie dokonań Zakładu Pedagogiki Kultury UMCS, realizowanych pod patronatem Zespołu PKiEM KNP PAN w latach 2011–2014, chciałbym podkreślić między innymi wydawanie rocznika naukowego on-line „**Studia Kulturowo-Edukacyjne**” (www.skeces.pl), organizację kilku konferencji, sfinalizowane w 2013 roku dwa doktoraty napisane pod kierunkiem kierownika Zakładu, prof. dra hab. D. Kubinowskiego; jeden z zakresu pedagogiki kultury (Urszula Bylica „Kreowanie tożsamości kulturowej uczniów szkół ponadgimnazjalnych poprzez edukację kulturalną”, drugi z zakresu edukacji międzykulturowej – Karolina Sobot „Kulturowe uwarunkowania postaw Romów wobec obowiązku szkolnego”). Z dniem 1 września 2014 roku został **powołany na Wydziale Pedagogiki i Psychologii UMCS, Zakład Edukacji Międzykulturowej**. Koncentruje swoją działalność naukowo-badawczą wokół kwestii wielo- i międzykulturowości, kontaktów między reprezentantami różnych kultur i religii, dziedzictwa kulturowego oraz społeczno-kulturowej tożsamości w dy-

namicznie zmieniającym się świecie. Badania obejmuje aktywnie rozwijającą się polską emigracją zarobkową oraz mniejszości narodowe na pograniczu polsko-ukraińskim. Zakładem kieruje dr hab. Mariusz Korczyński, prof. nadzw. UMCS. W skład Zakładu wchodzi czterech adiunktów: dr Elżbieta Kwiatkowska, dr Ilona Nowakowska-Buryła, dr Marzena Okrasa, dr Agata Świdzińska.

Chciałbym zwrócić uwagę, że w wielu ośrodkach naukowych coraz częściej podejmowana jest problematyka wielokulturowości i edukacji międzykulturowej. Na przykład w **Zakładzie Pedagogiki Społecznej Uniwersytetu Wrocławskiego**, którym kieruje prof. UW. dr hab. Alicja Szerłąg w latach 2011–2014 zrealizowanych zostało wiele przedsięwzięć naukowo-badawczych z zakresu pedagogiki wielokulturowej i edukacji międzykulturowej. Sfinalizowany został bardzo wysoko oceniony (z wyróżnieniem) doktorat Justyny Pilarskiej: *Tożsamość współczesnych Bośniaków jako kapitał dla edukacji międzykulturowej*. Uniwersytet Wrocławski, Wydział Nauk Historycznych i Pedagogicznych, 2012, promotor – prof. UW. dr hab. Alicja Szerłąg. Powstały monografie, prace redakcyjne, między innymi: Humeniuk-Walczak M., *Wizerunek kobiety w wielokulturowym społeczeństwie Kazachstanu odniesieniem do edukacji międzykulturowej*, A. Szerłąg, *Wielokulturowość – międzykulturowość w edukacji akademickiej: ku nowej jakości kształcenia*, Wrocław 2013, Szerłąg A., *Konflikt i dialog w wybranych społecznościach wielokulturowych*, red. nauk. Alicja Szerłąg – Wrocław 2011. Organizowano także konferencje naukowe: Międzynarodowa Konferencja Naukowa *Wielokulturowość w edukacji akademickiej – ku nowej jakości kształcenia*, 22.11.2012 r. Wrocław, International Scientific Conference *Education as a process of culture and human development: insights of Meilė Lukšienė pedagogical heritage for the past, present, future*, 25–26.04.2013 r., Wilno – Tallinn – Wrocław, Międzynarodowa Konferencja Naukowa *Atomizacja czy integracja europejska? – transgraniczność w perspektywie (wielo)pedagogiki*, 22–23.10.2014 r., Wrocław. W tym ośrodku prowadzona jest także szczególnie szeroka działalność dydaktyczna. Problematyka wielokulturowości i międzykulturowości została wprowadzona do programu kształcenia na kierunku Pedagogika, profil ogólnoakademicki, studia pierwszego i drugiego stopnia. Realizowane są takie przedmioty, jak: Wprowadzenie do pedagogiki wielokulturowej, Edukacja międzykulturowa, Pedagogika wielokulturowa, Poradnictwo wielokulturowe, Komunikacja w środowisku wielokulturowym, Mentor kulturowy w środowisku wielokulturowym. Oferowana jest także studentom specjalność: Pedagogika wielokulturowa z interwencją socjalną.

Z kolei w Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy aktywność związana z edukacją międzykulturową podejmowana jest w Katedrze Pedagogiki Ogólnej i Porównawczej. Dr Przemysław Grzybowski, adiunkt w Katedrze, członek Zespołu od momentu powołania (zrealizował pod moim kierunkiem bardzo dobry doktorat) jest osobą wyróżniającą się w naszym kraju w zakresie wartościowych i ważnych dla rozwoju naszej subdyscypliny publikacji. Między innymi: *Śmiech w edukacji. Od szkolnej wspólnoty śmiechu po edukację międzykulturową*, Kraków 2015, „Impuls”, *Edukacja międzykulturowa – przewodnik*.

Pojęcia, literatura, adresy, Kraków 2008, 2011, „Impuls”, *Spotkania z Innymi. Czytanki do edukacji międzykulturowej*, Kraków 2011, „Impuls”, *Ankaŭ Vi estas Fremdulo. Malgranda traktato pri interkultura edukado kaj pri Esperanto kiel ilo de ĝi*, tłum. *Także ty jesteś Obcym. Mały traktat o edukacji międzykulturowej i języku esperanto jako jej narzędziu*, Bydgoszcz 2011, *Doktor klaun! Terapia śmiechem, wolontariat, edukacja międzykulturowa*, Kraków 2012, „Impuls”.

Godne odnotowania są działania w wielu mniejszych ośrodkach akademickich. Wybierając spośród wielu, chciałbym wskazać na osiągnięcia dra Jarosława Chacińskiego, członka ZPKiEM od początku powołania Zespołu, wicedyrektora w Instytucie Muzyki Akademii Pomorskiej w Słupsku. Są to **dokonania w obszarze muzycznej edukacji międzykulturowej**. Wydawany jest **międzynarodowy rocznik naukowy *Ars inter Culturas* – „Sztuka Pomiędzy Kulturami”** (red. nac. Jarosław Chaciński). Dotychczas ukazały się trzy numery, czwarty złożony do druku. Ten obszar uważam za szczególnie istotny w pracy Zespołu. Edukacja artystyczna i edukacja międzykulturowa są dziedzinami, które potrzebują wzajemnego ubogacenia treści, poszukiwania inspiracji w obszarach wszechstronnego rozwoju człowieka, a więc także w sztuce pogranicza, dziełach i działaniach artystycznych wykraczających poza własne, rodzime – narodowe i etniczne uwarunkowania. Sztuka i jej estetyczno-kulturowy kontekst stwarza człowiekowi obszar uczenia się i dostrzegania „innego” piękna. To z kolei daje możliwość i szansę poznania Innego, jego wizji świata ujmowanej metaforycznie: w dźwiękach, obrazach i poezji. Szczególnie istotne są działania edukacyjne, między innymi program edukacyjny „Muzyka czterech kultur” (polskiej, niemieckiej, ukraińskiej i żydowskiej) realizowany w Polsce, Niemczech i na Ukrainie. Ten program edukacyjny był realizowany w latach 2011–2014 jako autorski program dr. Jarosława Chacińskiego prowadzony w oparciu o współpracę międzynarodową. Jarosław Chaciński prowadził wykłady, kursy i warsztaty praktyczne w zagranicznych ośrodkach akademickich, których głównym celem było przedstawienie ogólnych założeń artystyczno-muzycznej orientacji edukacji międzykulturowej, jak i koncepcji eksperymentu i jego wyników.

Chciałbym podkreślić, że w coraz większej liczbie ośrodków akademickich powstają Katedry i Zakłady podejmujące problematykę edukacji i komunikacji międzykulturowej. Miedzy innymi w UKSW w Warszawie – Katedra Pedagogiki Kultury i Edukacji Międzykulturowej, w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie – Zakład Edukacji Międzykulturowej z Pedagogiką Społeczną, UJ w Krakowie – Zakład Międzykulturowej Komunikacji Społecznej, Uniwersytet Szczeciński – Zakład Psychologii Międzykulturowej i Polityki, UAM, Wydział Pedagogiczno-Artystyczny w Kaliszu – Zakład Ochrony Dziedzictwa Kulturowego i Komunikacji Międzykulturowej. Na coraz większej liczbie wydziałów wprowadza się i realizuje takie przedmioty, jak: Wprowadzenie do edukacji międzykulturowej (UW), Edukacja wielokulturowa (APS), Edukacja międzykulturowa i regionalna (UG), Diagnostyka pedagogiczna z edukacją międ-

dzykulturową (UW-M). Funkcjonują coraz liczniej Naukowe Koła Edukacji Międzykulturowej.

Wskazując na wybrane działania i efekty pracy ZPKiEM, chciałbym także zauważyć ośrodek białostocki. Uważam, że godne odnotowania są działania Fundacji Uniwersytetu w Białymstoku, której przewodniczyłem w latach 2005–2012, pełniąc funkcję rektora UwB. Wśród inicjatyw realizowanych przez Fundację ważne miejsce zajmowały projekty poświęcone edukacji międzykulturowej i regionalnej, historii lokalnej. Podczas ich realizacji Fundacja współpracowała z przedszkolami i szkołami oraz innymi podmiotami, które prowadziły działania o charakterze kulturalnym i edukacyjnym (organizacjami pozarządowymi, ośrodkami metodycznymi, centrami kultury itp.). Wśród wielu projektów chciałbym zwrócić uwagę na projekt „Szlak Dziedzictwa Żydowskiego w Białymstoku” (www.szlak.uwb.edu.pl), „Co nas łączy, co nas różni? Białystok i jego mieszkańcy w oczach obcokrajowców” (www.bialystok.uwb.edu.pl), „Kot(d) dla tolerancji”, „Przygody Innego” czy „Kultura wielu głosów”. Obecnie uczestniczymy w pracach nad „Polską Ramą Kompetencji Międzykulturowych” podjętych przez Ośrodek Rozwoju Edukacji. Przygotowaliśmy założenia i cele i w najbliższym czasie powstanie pełny dokument, na bazie którego przewiduje się szkolenie koordynatorów regionalnych i prowadzenie pilotażu w szkołach.

W 2014 roku Katedra Edukacji Międzykulturowej UwB zorganizowała kolejną cykliczną konferencję międzynarodową (XII) – *Społeczeństwa wielokulturowe – dynamika, zmienność i nieprzewidywalność. Ku jakim strategiom w edukacji międzykulturowej?* podkreślając 20-lecie funkcjonowania. Materiały z konferencji znajdują się w pracy: *Od wielokulturowości miejsca do międzykulturowości relacji społecznych. Współczesne strategie kreowania przestrzeni życia jednostki*, (red.) J. Nikitorowicz, J. Muszyńska, B. Boćwińska-Kiluk, Warszawa 2014 Wydawnictwo Akademickie „Żak” oraz w piśmie – *Pogranicze. Studia Społeczne*, tom XXN, Białystok 2015 pod red. J. Nikitorowicza, A. Sadowskiego, D. Misiejuk. W okresie sprawozdawczym w Katedrze realizowanych było kilka konferencji, kilka grantów, kilku pracowników zrealizowało doktoraty i habilitacje, opracowaliśmy program studiów na kierunku pedagogika – specjalność edukacja regionalna i międzykulturowa. Zakończyliśmy realizację grantu *Kompetencje do komunikacji międzykulturowej w aspekcie tradycyjnej wielokulturowości regionu i procesów migracyjnych* (2009–2013) i wydaliśmy pracę pod tytułem: *Kompetencje do komunikacji międzykulturowej w aspekcie wielokulturowości regionu i procesów migracyjnych*, „Trans Humana” Białystok 2013 pod red. J. Nikitorowicz, M. Sobecki, W. Danilewicz, J. Muszyńska, D. Misiejuk, T. Bajkowski. Realizowany był także grant promotorski pt. *Międzykulturowa edukacja nieformalna w Polsce na przykładzie działalności organizacji pozarządowych* na mocy umowy z Narodowym Centrum Nauki przez mgr Annę Młynarczuk-Sokołowską. W efekcie został obroniony doktorat i przygotowana jest książka. Mgr Emilia Żyłkiewicz-Płońska w 2014 roku sfinalizowała wysoko oceniony doktorat na temat: *Europejski wymiar edukacji w kontekście*

mobilności studentów wybranych krajów Unii Europejskiej na przykładzie programu „Uczenie się przez całe życie” Erasmus. W tym także roku dr Dorota Misiejuk zakończyła proces habilitacyjny. Podstawą była rozprawa: Dziejstwo i dziedziczenie w kontekście procesów socjalizacji. Studium teoretyczno-empiryczne o procesach dziedziczenia kulturowego na historycznym pograniczu Podlasia. „Trans Humana”, Białystok 2013. Dr Jolanta Muszyńska jest w trakcie procedury habilitacyjnej w Uniwersytecie im. Mikołaja Kopernika w Toruniu. Przedmiotem jest monografia: Miejsce i wspólnota. Poczucie wspólnotowości mieszkańców północno-wschodniego pogranicza Polski, Wydawnictwo Akademickie „Żak”. Warszawa 2014.

W okresie sprawozdawczym Katedra Edukacji Międzykulturowej UwB podejmowała wiele działań o charakterze szkoleniowym, w których na wyróżnienie zasługują inicjatywy mgr Urszuli Namiotko, mgr Agnieszki Sołbut, dr Anny Młynarczuk-Sokołowskiej, dr Emilii Żyłkiewicz-Płońskiej. Oto niektóre z nich: międzynarodowe warsztaty studentów – *International students' workshop – Family and Society*, warsztaty – *Co nas łączy, co nas dzieli – o podobieństwach i różnicach w kontekście edukacji międzykulturowej*. Warsztaty przygotowane zostały dla grupy niemieckich studentów z Fachhochschule w Merseburgu, uczestniczących w warsztatach dotyczących „Transkulturowość Podlasia”. Coroczne warsztaty „Tacy sami a różni” w ramach Podlaskiego Festiwalu Nauki i Sztuki czy „Czarne i Białe” ze studentami z Grodna, program edukacyjny „Przygody Innego”, „Ku wzbogacającej różnorodności”, „Przygody Innego. Bajki w edukacji międzykulturowej”, wystawa poruszająca problematykę dialogu międzykulturowego i tolerancji – „International students' workshop – Family and Society”, wystawa „Erasmus – Edukacja. Ludzie. Miejsca”, „Czarne i Białe”. Wymiernym efektem jest także współpraca z Ośrodkiem „Pogranicze – sztuk, kultur, narodów” w Sejnach, w ramach której zapraszani są studenci do udziału w organizowanych przez ośrodek projektach.

Chciałbym na zakończenie sprawozdania wskazać, że jednym z wymiernych efektów pracy Zespołu PKiEM jest praca: *Patriotyzm i nacjonalizm. Ku jakiej tożsamości kulturowej?* red. J. Nikitorowicz, „Impuls”, Kraków 2013, wydana w serii „Pałace Problemy”, za co serdecznie dziękuję Koleżankom-Redaktorom serii: Profesor Marii Dudzikowej i Profesor Henrykowi Kwiatkowskiej.

